

Gimnazjaliści! Dziś w „Kujonie” próbny test humanistyczny.
Podobny napiszecie już w najbliższą środę na egzaminie kończącym gimnazjum.
A już jutro znajdziecie w „Gazecie” test matematyczno-przyrodniczy

Test gimnazjalny

część humanistyczna

TEKST I

Jak doszło do tego, że człowiek od świadomej czynności, jaką było odbijanie dłoni w jaskiniach, w których mieszkał, doszedł do druku ruchomymi czcionkami?

Zaczął się od wybijania monet i odbijania drzeworytów, po czym około 1040 r. nastąpiły w Chinach pierwsze próby druku ruchomą czcionką dokonane przez Pi Shenga. Wynalazek ten w przypadku pisma chińskiego - ilość znaków pisarskich wynosi około 30 tys. - nie przysłał się. Skład tej ilości czcionek był zbyt skomplikowany i pracochłonny. Po zarzuceniu tego wynalazku książki ksylograficzne¹ i kaligraficzne² stały się prawie do końca XV w. najpopularniejsze.

Wielce interesujące jest zagadnienie, kto lub co zainspirowało Gutenberga do zbudowania pierwszego warsztatu drukarskiego z ruchomymi czcionkami. Na podstawie szerokiej literatury można wykluczyć dalekowschodnią, bazującą na działalności Pi Shenga, hipotezę inspiracji dla Gutenberga. (...) Rodzinne miasto wynalazcy druku w połowie XV w. było centrum techniki metalorytu w Niemczech. Moguncja była wówczas miastem, w którym miał siedzibę arcybiskup będący jednocześnie elektorem Rzeszy.

Pierwszy udokumentowany ślad pobytu Johana Gutenberga w Moguncji pochodzi z 17 października 1448 r. Wkrótce po tej dacie spod pras drukarskich wyszły pierwsze druki wykonane ruchomą czcionką. Były to teksty religijne, kalendarze i druki ulotne. Jednym z pierwszych znanych druków Gutenberga jest *Ars minor Donata*³, później drukował książki religijne, w tym Biblię, psalterze i mszały - a więc tytuły przeznaczone głównie dla duchowieństwa. (...) Najwspanialszym i do dziś najslawniejszym, uważanym za wielkie osiągnięcie sztuki drukarskiej, jest tzw. 42-wierszowa Biblia, wydana w 1452 r.

Wynalazek Gutenberga bardzo szybko rozprzestrzenił się w Europie. Do 1470 r. znanych jest 10 miejscowości, w których działały prasy drukarskie. W dziesięć lat później już w 104 miastach drukowano książki. Do końca XV wieku historycy drukarstwa naliczyli drukarnie w 255 miejscowościach. Druki propagowały słowo pisane w wielu językach. Były drukowane różnymi czcionkami. Zdecydowana większość ówczesnych druków była odbijana czcionką łacińską, ale już w XV wieku odbijano druki cyrylicą i alfabetem hebrajskim.

Drukarstwo w językach narodowych stymulowało rozwój tych języków. Dzięki drukom utrwały się zasady ortograficzne i gramatyczne, a z wielu dialektów powstawały narodowe języki literackie. W pierwszym stuleciu istnienia druku we Francji około 40% publikacji zostało wydanych w języku francuskim, w Niemczech zaś około 20%, czyli około 2000-2200 tytułów.

Ostatnie ćwierćwiecze XX wieku to czas kolejnej rewolucji w komunikowaniu się. Techniki komputerowe wyparły ruchomą czcionkę w produkcji książki. W Niemczech już w 1971 r. zawiesiło swą działalność Zrzeszenie Odlewni Czcionek, a w Polsce w 1994 r. wydrukowano

ostatnią książkę metalowymi czcionkami. Coraz więcej pozycji ukazują się w wersji elektronicznej, w naukach ścisłych podstawowe czasopisma są już publikowane w formie elektronicznej. Jesteśmy świadkami i uczestnikami nowej rewolucji w komunikacji społecznej.

ZDZISŁAW PIETRZYK, SŁAWNY I NIEZNANY. JAN GUTENBERG I JEGO DZIEŁO. „ALMA MATER” NR 49/2003.

¹ **ksylografia** - technika graficzna polegająca na wycięciu rysunku w drewnianym kloku, pokryciu farbą wypukłych części i odbiciu na papierze; drzeworytnictwo.

² **kaligrafia** - sztuka pięknego i wyraźnego pisania; piękne, wyraźne pismo.

³ **Aelius Donatus** - twórca podręcznika do gramatyki łacińskiej; żył w IV w. n.e.

Zadanie 1. (0-1)

Przed wynalazkiem Gutenberga w Europie drukowano techniką

- A. odlewniczą.
- B. kaligraficzną.
- C. drzeworytniczą.
- D. ruchomej czcionki.

Zadanie 2. (0-1)

Druk za pomocą ruchomej czcionki wymyślili

- A. Polacy.
- B. Niemcy.
- C. Francuzi.
- D. Chińczycy.

Zadanie 3. (0-1)

Z tekstu I wynika, że Gutenberg wymyślił swoje dzieło

- A. na początku XV wieku.
- B. w I połowie XV wieku.
- C. w II połowie XV wieku.
- D. na przełomie XV i XVI wieku.

Zadanie 4. (0-1)

Jan Gutenberg wynalazł druk w

- A. w starożytności.
- B. w początkach średniowiecza.
- C. u schyłku średniowiecza.
- D. w początkach epoki nowożytnej.

Zadanie 5. (0-1)

Według autora tekstu I Gutenberg zbudował warsztat w Moguncji, ponieważ

- A. miasto słynęło z arcybiskupiej biblioteki.
- B. miał tam zapewnioną opiekę elektora Rzeszy.
- C. mieszkali tam rzemieślnicy zajmujący się metalorytem.
- D. tamtejsi kupcy kontaktowali się z Dalekim Wschodem.

Zadanie 6. (0-1)

Z tekstu I wynika, że skutkiem upowszechnienia druku było

- A. zamykanie bibliotek.
- B. umocnienie się religii katolickiej.
- C. rozwijanie się języków narodowych.
- D. zwiększenie się liczby książek kaligraficznych.

Zadanie 7. (0-1)

Wynalazek druku wsparł

- A. rozwój biurokracji.

B. zanik myśli religijnej i filozoficznej.

C. upowszechnienie się języka łacińskiego.

D. rozprzestrzenienie się idei renesansowych.

Zadanie 8. (0-1)

Rozwój języków narodowych polegał na

- A. tworzeniu się nowych dialektów.
- B. zaniku zasad i norm językowych.
- C. powstaniu zasad i norm językowych.
- D. powstaniu języków ogólnonarodowych z dialektów.

Zadanie 9. (0-1)

XX-wieczna rewolucja w komunikowaniu się polegała na

- A. druku książek czcionką ruchomą.
- B. druku książek czcionką metalową.
- C. zaniku publikacji w wersji papierowej.
- D. pojawieniu się publikacji elektronicznej.

TEKST II

2B? Nt2B? - czyli

Szekspir (mocno) zredukowany

Już niedługo, chcąc poznać najważniejsze dzieła klasyki literackiej, nie będziemy godzinami wertować opasłych tomów i godzinami śledzić losów książkowych bohaterów. Przy najmniej tak zdaje się twierdzić brytyjski operator telefonii komórkowej Dot Mobile, który postanowił zredukować najznamienitsze utwory literackie do formy SMS-ów.

Jako przykład brytyjska firma przytacza słynne pytanie Hamleta: „Być albo nie być, oto jest pytanie”, którego oryginalny tekst „To be or not to be, that is a question”, mógłby być zastąpiony skondensowaną formą „2b? Nt2b?=?”. W ofercie Dot Mobile proponuje skróconą wersję „Raju utraczonego” Johna Milтона, „Wichrowych wzgórz” Emily Brontë, „Władcy much” Williama Goldinga i innych literackich hitów. Celem tego osobliwego zamiaru jest pomoc studentom, którym krótkie wiadomości mają przybliżyć literaturę i ułatwić naukę przed egzaminami.

W celu przypomnienia „Romea i Julii”, tragedii liczącej ponad sto stron, twórcy pomysłu postanowili jej treść oddać w następujących liniijkach: „Spór pomiędzy dwoma rodami - Montekich i Kapuletich. Romeo Monteki zakochuje się w Julii Kapuleti i po kryjomu ją poślubia. Romeo zabija krewnego Julii, zostaje wygnany. Julia pozoruje swoją śmierć i w wyniku wspólnie podjętego planu pisze list, który nigdy nie dochodzi do Romea. Wszyscy są zdezorientowani. Para kochanków zabija się”.

Fani pomysłu Dot Mobile będą mogli się delektować 3-linijkowym Szekspirem już niedługo, gdyż kampania literackich SMS-ów rusza w styczniu. Jak twierdzi twórca i realizator projektu, profesor John Sutherland, pomysł ten powinien szczególnie przypaść do gustu studentom literatury. - Jesteśmy pewni, że nasza wersja SMS-owych książek pomoże zapamiętać studentom kluczowe w

ki, cytaty, co w rezultacie podniesie poziom odczytania. Profesor Sutherland (...) wierzy w edukacyjną moc swojego wynalazku i ceni jego praktyczne zalety: - Pięć aktów „Hamleta” można skrócić do kilku tysięcy znaków, które są rodzajem „aide memorie”⁴.

Entuzjazmu Sutherlanda nie podziela jednak wielu krytyków, uznając jego pomysł za skandaliczny. - Literatura w SMS-ach przestaje być literaturą, ponieważ traci cechy, które ją charakteryzują - wyobraźnię, ironię i kolor - twierdzi Oliver Kamm, komentator polityczny i literacki.

„ANGORA”, DS (NA PODST. „MSNBC” I I SERWISU DOT MOBILE)

⁴ **„aoides memorie”** - pieśń pamięci; tu: ważne myśli, cytaty.

Zadanie 10. (0-1)

Początkowy fragment artykułu (leś)

- A. stawia tezę.
- B. zapowiada temat tekstu.
- C. prezentuje opinię autora.
- D. przedstawia sporne stanowiska.

Zadanie 11. (0-1)

Słowo „zredukować” oznacza

- A. streścić.
- B. omówić.
- C. ograniczyć.
- D. powtórzyć.

Zadanie 12. (0-1)

W kulturze „oczytanie” rozumiane jest jako

- A. znajomość głównych wątków utworu.
- B. znajomość tytułów i autorów wielu książek.
- C. wiedza zdobyta poprzez przeczytanie wielu książek.
- D. wiedza zdobyta poprzez czytanie krótkich informacji.

Zadanie 13. (0-1)

Według Oliviera Kamma literatura jest

- A. rzeczowym relacjonowaniem faktów.
- B. wiernym opisywaniem rzeczywistości.
- C. złośliwym komentowaniem rzeczywistości.
- D. budowaniem obrazów za pomocą środków stylistycznych.

Zadanie 14. (0-1)

Autor w tytule oraz w wypowiedzeniu „(...) delektować się 3-linijkowym Szekspirem (...)” wyraża

- A. ironię.
- B. aprobatę.
- C. pochwałę.
- D. niezadowolnienie.

Zadanie 15. (0-1)

Autorem „Romea i Julii” jest

- A. Dot Mobile.
- B. John Milton.
- C. William Goding.
- D. William Shakespeare.

Zadanie 16. (0-1)

Cytowane w tekście streszczenie „Romea i Julii” charakteryzuje się

- A. użyciem samych równoważników zdań.
- B. użyciem zdań prostych, nierozwiniętych.

C. nagromadzeniem zdań podrzędnie złożonych.

D. nagromadzeniem zdań wielokrotnie złożonych.

Zadanie 17. (0-1)

Błąd w budowie zdania w przytoczonym streszczeniu polega na tym, że nie wiadomo,

- A. o czym jest list.
- B. z kim Julia snuła plany.
- C. dlaczego para kochanków się zabija.
- D. dlaczego kochankowie pobierają się po kryjomu.

Zadanie 18. (0-1)

Zaznacz prawidłowo zapisany skrót rzeczownika „profesor”.

- A. pr
- B. pr.
- C. prof
- D. prof.

TEKST III

A

B

Zadanie 19. (0-1)

Najlepszym komentarzem do rysunków Andrzeja Mleczki jest cytat

- A. „Coraz więcej pozycji ukazuje się w wersji elektronicznej (...)”.
- B. „Techniki komputerowe wyparły ruchomą czcionkę w produkcji książek”.
- C. „Jesteśmy świadkami i uczestnikami nowej rewolucji w komunikacji społecznej”.
- D. „(...) w naukach ścisłych podstawowe czasopisma są już publikowane w formie elektronicznej”.

Zadanie 20. (0-1)

Wypowiedzi chłopców (tekst III) można odczytać jako świadectwo

- A. buntu młodych i konfliktu pokoleń.
- B. uznania świata internetu za jedynie prawdziwy.
- C. niechęci do komunikowania się ze starszymi ludźmi.
- D. niemożności porozumienia się z drugim człowiekiem.

Zadanie 21. (0-2)

Za pomocą jednego rzeczownika nazwij emocje ojca i nauczycielki (tekst III) i wyjaśnij, w jaki sposób rysownik te emocje wyraził.

Zadanie 22. (0-1)

Na podstawie tekstu I zapisz tę cechę pisma chińskiego, które spowo-

dowała, że wynalazek Pi Shenga się nie przyjął.

Zadanie 23. (0-2)

Swoimi słowami przedstaw dwie opinie na temat pomysłu SMS-owych książek zaprezentowane w tekście II.

Piktogram - znak pisma obrazkowego, napis wykonany pismem obrazkowym, graficzny znak informacyjny.

Zadanie 24. (0-1)

Napisz krótko, co oznaczają przedstawione wyżej piktogramy.

- A -
- B -
- C -

Zadanie 25. (0-2)

Sformułuj dwa argumenty, którymi można uzasadnić popularność piktogramów we współczesnym świecie oraz aprobatę dla pomysłu tworzenia SMS-owych książek (tekst II).

Zadanie 26. (0-1)

Sformułuj swoją opinię na temat pomysłu Dot Mobile i uzasadnij ją.

Zadanie 27. (0-5)

Na podstawie tekstów zamieszczonych w arkuszu oraz własnej wiedzy zredaguj notatkę, w której przedstawisz historię oraz znaczenie książki i druku.

Zadanie 28. (0-16)

Książka i literatura za 100 lat. Napisz na ten temat opowiadanie z opisem i dialogiem o jednym dniu z życia człowieka z przyszłości. Uwzględnij w nim informacje przedstawione w zamieszczonych w arkuszu tekstach.

AUTORZY TESTU:
KRZYSZTOF WIATR,
BOŻENA BARAŃSKA, MAREK ZIELIŃSKI,
 NAUCZYCIELE KRAKOWSKICH GIMNAZJÓW

Odpowiedzi do części humanistycznej próbnego testu gimnazjalnego

Zadania zamknięte

zad.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
odp.	C	B	C	C	C	C	D	D	D	B	C	C	D	A	D	B	B	D	C	B

Zadania otwarte

zadanie	odpowiedź poprawna	punkty	zasady przyznawania punktów
21	Np. zdumienie, zaskoczenie, zdziwienie... Mogą wskazywać na to: szeroko otwarte oczy, złożenie rąk, opuszczenie gazety...	0-2	1 pkt przyznaje się za nazwanie za pomocą rzeczownika emocji postaci; 1 pkt przyznaje się za określenie sposobu w y- rażenia emocji;
22	Np. zbyt duża liczba znaków, zbyt skomplikowany obraz (rysunek) znaków...	0-1	1 pkt przyznaje się za wskazanie dwóch cech pisma chińskiego na podstawie tekstu I;
23	Np. prof. John Sutherland aprobuje pomysł SMS-owych książek i uważa, że ich „produkcja” pozytywnie wpłynie na poziom wykształcenia... Olivier Kamm uważa pomysł za skandaliczny; twierdzi, że odbiera literackość literaturze...	0-2	1 pkt przyznaje się za prezentację jednej opinii (autor opinii i jej treść);
24	Np. A – niepełnosprawni, miejsce dla osoby na wózku... B – recykling, wykorzystanie odpadów technologicznych oraz surowców wtórnych w przemyśle... C – zakaz wjazdu dla rowerzystów...	0-1	1 pkt przyznaje się za właściwe podpiśnięcie wszystkich piktogramów;
25	Np. pośpiech, tempo życia, wyścig szczurów, niechęć do wysiłku, wygodnictwo, ekonomia języka, zastępowanie słowa obrazem (kultura obrazkowa), chęć uproszczenia tego, co trudne...	0-2	1 pkt przyznaje się za wskazanie dwóch różnych cech współczesności; 1 pkt przyznaje się za zbudowanie wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym (teza, rzeczowe argumenty);
26		0-1	1 pkt przyznaje się za sformułowanie swojej opinii i za logiczne jej uzasadnienie;

Kryteria oceny notatki

lp	kryterium	punkty	zasady przyznawania punktów
1	Realizacja tematu	0-2	1 pkt przyznaje się za podanie informacji o rękopisach, wynalazku druku, Johanie Gutenbergu, książkach elektronicznych oraz znaczeniu pisma i książki w życiu człowieka; 1 pkt przyznaje się za dostosowanie wypowiedzi do sytuacji komunikacyjnej (obecność krótkich zdań nierozwiniętych, równoważność i-ków zdań, przewaga faktów nad opiniami...);
3	Kompozycja	0-1	1 pkt przyznaje się za uporządkowanie i spójność informacji;
4	Język i styl	0-1	1 pkt przyznaje się za poprawność językowo-stylistyczną (dopuszczalny 1 błąd);
5	Ortografia i interpunkcja	0-1	1 pkt przyznaje się za poprawność ortograficzną i interpunkcyjną (dopuszczalny 1 błąd ortograficzny i 1 błąd interpunkcyjny);

Kryteria oceny opowiadania

Treść (0-6)			
1	Temat	0-1	1 pkt przyznaje się za prezentację jednego dnia z życia człowieka z przyszłości oraz za wyraźne wskazanie na czas i miejsce akcji, realia;
2	Prezentacja bohatera	0-1	1 pkt przyznaje się za krótki opis postaci, prezentację jego zajęć, prezentację charakteru, stosunku do książek i literatury;
3	Prezentacja zdarzeń	0-1	1 pkt przyznaje się za przedstawienie zdarzeń związanych z istnieniem książki i literatury w przyszłości;
		0-1	1 pkt przyznaje się za przedstawienie zdarzeń w układzie przyczynowo-skutkowym;
4	Narracja	0-1	1 pkt przyznaje się za jedność narracji (np. narrator trzecioosobowy) oraz czasu (brak nieuzasadnionych zmian czasu opowiadania);
5	Urozmaicenie narracji	0-1	1 pkt przyznaje się za wprowadzenie do opowiadania dialogów, opisów przeżyć, opisów sytuacji, komentarzy...

Kompozycja (0-3)

6	Właściwa kompozycja	0-1	1 pkt przyznaje się za trójdzielną kompozycję z zachowaniem właściwych proporcji między wstępnym, rozwinięciem a zakończeniem;
7	Układ graficzny	0-1	1 pkt przyznaje się za logiczne wydzielenie akapitów;
8	Spójność i logika tekstu	0-1	1 pkt przyznaje się za wprowadzenie w odpowiednich miejscach wskaźników zespolenia oraz za logiczne uporządkowanie treści (nie ma też nieuzasadnionych powtórzeń myśli);

Język i styl (0-4)

9	Poprawność językowa (fleksyjna, leksykalna, frazeologiczna, słowotwórcza, bogactwo słownictwa)	0-3	0-3 bł. – 3 pkt; 4 bł. – 2 pkt; 5 bł. – 1 pkt; 6 bł. – 0 pkt;
10	Dostosowanie wypowiedzi do sytuacji komunikacyjnej	0-1	1 pkt przyznaje się za zbudowanie opowiadania (obecność środków stylistycznych wpływających na barwność narracji, opisów, np. epitetów, porównania, metafor...);

Zapis (0-3)

11	Poprawność interpunkcyjna	0-1	dopuszcza się 3 błędy interpunkcyjne;
12	Poprawność ortograficzna	0-2	0 bł. – 2 pkt; 1 bł. – 1 pkt; 2 bł. – 0 pkt

Uwaga: Wobec prac uczniów ze stwierdzoną **dysoortografią** stosuje się inne kryteria dotyczące zapisu w następujących zadaniach:

- Zadanie 27.**
5. Poprawność ortograficzna i interpunkcyjna (dopuszcza się 2 błędy ortograficzne i 2 interpunkcyjne).
- Zadanie 28.**
11. Poprawność interpunkcyjna (dopuszcza się 4 błędy interpunkcyjne) 0 - 1 pkt.
12. Poprawność ortograficzna (dopuszcza się 4 błędy ortograficzne) 0 - 1 pkt.
13. Zapis umożliwiają komunikację 0-1 pkt.

Jak pomóc dziecku w przygotowaniach

•• Do egzaminu gimnazjalnego został niespełna tydzień. Część humanistyczną uczniowie napiszą w środę, a matematyczno-przyrodniczą w czwartek. Możesz jeszcze razem z dzieckiem wykorzystać ten czas.

Żeby pomóc, przede wszystkim trzeba poznać silne i słabe strony przygotowania merytorycznego swojego dziecka. Oto podpowiedzi, jak to zrobić.

- Dziś publikujemy przykładowy test gimnazjalny humanistyczny, jutro - matematyczno-przyrodniczy. Więcej testów znajdziesz np. w serwisie Edukacja na www.gazeta.pl i w publikacjach książkowych.
- Porozmawiaj z dzieckiem, zawrzyj z nim umowę (kontrakt): wytłumacz, dlaczego to ważne, by rozwiązało próbny test w domu. Prze-

konaj, że chcesz mu pomóc oraz że później wspólnie przeanalizujecie jego wyniki. Obiecuj też dziecku, że nie stracisz cierpliwości (i słowa dotrzyмай!), nie będziesz go ośmieszać, tylko wspólnie zastanowicie się, nad czym jeszcze można popracować. Po takiej rozmowie pójście na spacer albo zróbcie coś innego, co dziecku sprawi przyjemność (ważne, by była to taka czynność, podczas której nie będziecie mówić o szkole).

•• Na czas pisania testu zapewnij dziecku ciszę i spokój. Pamiętaj o uporządkowaniu miejsca pracy (na blacie biurka lub stołu powinien być tylko test, kartka brudnopisu i ołówek). W takich warunkach zostaw dziecko na 120 minut, bo tyle będzie trwał egzamin (lub 180 minut w przypadku dzieci z opinią z poradni psychologiczno-pedagogicznej o specyficz-

nych trudnościach w nauce). Jeżeli okaże się, że w wyznaczonym czasie niektórych zadań dziecko nie rozwiązało, zaznacz je i daj dziecku dodatkowo dowolną ilość czasu (ale czas mier).

UWAGA: W ciągu jednego dnia dziecko powinno rozwiązywać tylko jeden test, najlepszy termin to sobota-niedziela. Nie należy rozwiązywać testu bezpośrednio po szkole lub późnym wieczorem, kiedy odrobi lekcje. Waszym zadaniem jest sprawdzić potencjalne możliwości dziecka w warunkach jak najbardziej zbliżonych do rzeczywistego egzaminu.

- Wspólnie sprawdźcie wyniki.

Rady na koniec

Nie bierz pełnej odpowiedzialności za naukę dziecka. Stwórz mu warunki i naucz je liczyć na własne siły.

Nie wpadaj w panikę. Prowadź normalne życie. Nie koncentruj się nadmiernie na dziecku i egzaminach. Sprowadź ten fakt do realnych rozmiarów. Wtedy ewentualna porażka nie będzie totalnym nieszczęściem.

Zadbaj, żeby dziecko podczas pracy umysłowej piło dużo wody niegazowanej.

Dopilnuj, żeby nie uczyło się w nocy przed egzaminem. Powinno się dobrze wyspać, a rano wyjść na spacer (pamiętajcie o ruchach naprzemiennych). Na egzamin niech zabierze przybory do pisania i linijkę.

Powodzenia! ●

EWA OKRĘGLICKA-FORYSIAK,
 PRACOWNIK INSTYTUTU PSYCHOLOGII
 UNIWERSYTETU WROCLAWSKIEGO,
 WSPÓLPRACOWNIK WYDAWNICTWA
 EDUKACYJNEGO „NOWA ERA”